

УДК 811.111'38:165.194 (045)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/28.208625>

Наталія ЄМЕЦЬ,
orcid.org/0000-0002-1585-4565
аспірантка кафедри англійської і німецької філології та перекладу імені професора І. В. Корунця
Київського національного лінгвістичного університету
(Київ, Україна) nataliiayemets5@gmail.com

ТЕМАТИЧНА ЛІНІЯ САМОПІЗНАННЯ В КОНЦЕПТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРИ ЕГО АМЕРИКАНСЬКОЇ ЖІНОЧОЇ «СПОВІДАЛЬНОЇ ПОЕЗІЇ»

У статті розглядається концептуальний простір ЕГО американської жіночої «сповідальної» поезії в лінгво-поетичному ракурсі.

Питання авторської присутності в поетичних творах привертає увагу науковців через високий рівень суб'єктивності віршованих текстів. Звернення до категорії концептуального простору ЕГО зумовлено потребою розроблення об'єктивного алгоритму дослідження егоцентричності поетичних текстів.

Останнє десятиліття в межах когнітивних досліджень ознаменоване великою популярністю концептологічних пошуків. Парасольковість терміна «концепт» зумовлює широке коло його застосування в різних наукових напрямках. Так, дослідження художніх концептів як особливого ментального конструкта репрезентації художньої картини світу поетичних творів стають провідною темою багатьох наукових пошуків.

У статті розглянуті основні теоретичні засади концептологічних досліджень: надається потрактування таким термінам, як «концептуальний простір ЕГО» та «художній концепт ЕГО». Запропоновано алгоритм дослідження концептуального простору ЕГО, який включає такі етапи, як: 1) ідентифікація его-маркованих контекстів; 2) виділення тематичної лінії самопізнання; 3) виокремлення тематичних домінант лінії самопізнання; 4) дистрибуція художніх концептів у межах концептуального простору.

У процесі проведеного аналізу в межах его-маркованих контекстів було виділено провідну для «сповідальної» поезії тематичну лінію самопізнання, у рамках якої сформульовано п'ять тем-домінант. Змодельований концептуальний простір ЕГО виявив ядерні та периферійні концепти простору. Загальна дистрибуція концептів простору ЕГО американської жіночої «сповідальної» поезії підтвердила загальну концепцію ХАОСУ зазначеного періоду. Перспективою такого дослідження є подальше вивчення концептуального простору ЕГО з метою моделювання просторів у межах інших тематичних ліній, а також загального концептуального простору ЕГО американської жіночої «сповідальної» поезії.

Ключові слова: художня концептологія, лінгвопоетика, художній концепт, концептуальний простір ЕГО, «сповідальна» поезія.

Natalia YEMETS,
orcid.org/0000-0002-1585-4565
Postgraduate Student at the Department of English and German Philology of Professor I. V. Korunets
of Kyiv National Linguistic University
(Kyiv, Ukraine) nataliiayemets5@gmail.com

SELF-REFLECTION THEME-LINE IN CONCEPTUAL EGO SPACE OF AMERICAN FEMALE “CONFESSIONAL POETRY”

The paper reviews the conceptual EGO space of American female “confessional” poetry from the linguopoetic angle. The question of author’s presence in the poetic text has been a central scientific issue due to the high level of text subjectivity. The need to develop an objective poetic texts egocentrism investigation algorithm has led to addressing to the category of EGO conceptual space.

Conceptological studies have been in focus of attention during the last decade. The umbrella type of the term “concept” predetermines its wide range of application in different scientific approaches. Therefore, the investigation of artistic concepts as a peculiar mental construct of poetic texts artistic picture representation has become the main topic of numerous scientific researches.

The article reviews the basic theoretic background of conceptological investigations, namely: the definitions of such notions as conceptual EGO space and artistic concept EGO are provided. The conceptual EGO space investigation algorithm is developed: 1) ego-marked contexts outlining; 2) self-reflection theme-line identification; 3) thematic dominants of self-reflection line modeling; 4) artistic concepts distribution with the conceptual space.

The analysis of ego-marked contexts has revealed the dominant for “confessional” poetry theme line of self-reflection, within which five thematic dominants have been identified. The modeled conceptual EGO space has demonstrated nucleus and peripheral concepts of the space. The general concepts distribution of conceptual EGO space of American female “confessional” poetry has proved the general CHAOS conception of the mentioned period. The perspectives of such investigation lies in further conceptual EGO space investigation in order to model the spaces within the other theme lines and general conceptual EGO space of American female “confessional” poetry.

Key words: artistic conceptology, linguopoetics, artistic concept, conceptual EGO space, “confessional” poetry.

Постановка проблеми. Вивчення художніх творів, урахуваючи особливості їхньої текстової організації, протягом довгого часу залишається в центрі уваги вчених і досліджується з позиції різних підходів у філологічних, лінгвістичних, мовознавчих та інших студіях. Поетичні твори як утілення в поетичному мовленні своєрідного типу мислення, пізнання і самовираження є багатосторонньою реалізацією особистості митця. Проблема дослідження егоцентричності поетичних творів полягає у високому ступені їхньої суб'єктивності, що може призвести до неправильного трактування суто з позицій ліричного і поетичного «Я» або присутності автора в тексті. Отже, стикаємо з необхідністю розроблення об'єктивного алгоритму дослідження егоцентричності поезії.

Аналіз досліджень. Починаючи з теорії поезики Аристотеля, питання рефлексії і само-рефлексії широко досліджувалося під різним кутом зору в межах панівних наукових парадигм. Незважаючи на різноманітність підходів, феномен авторської присутності (адресанта) у поетичних творах завжди привертав увагу науковців, адже віршованим текстам притаманний високий рівень суб'єктивності, що пояснюється творчим авторським началом зі своєрідним баченням світу, зафіксованим у поетичному творі (Semino, 1997: 80). Навіть більше, художня картина світу поетичного тексту розкривається лише у взаємодії з адресатом – читачем, який актуалізує авторські смисли шляхом їх інтеграції у власну картину світу. Отже, концептуальний простір художнього тексту формується у площині накладання двох світів, які народжують унікальний світ поезії.

За словами А. Островської, «автор-творець безпосередньо не входить до твору, але проявляється в ньому у вигляді суб'єктивних форм вияву авторської свідомості» (Островська, 1999: 53). Твердження про те, що автор не «відображається», а саме «проявляється» у творі, наголошує на відносній автономії і першочерговості поетичних текстів. Автор, таким чином, виконує роль мовця, з'єднуючи ланку між мисленням (авторське свідоме і підсвідоме) та мовленням (поетичний твір). Це означає, що поетичні твори не стільки виражають інтенції автора, скільки розкривають його підсвідомий потенціал, приховані почуття та переживання. Таке розуміння ролі автора в поетичному творі дає підстави говорити про творчий потенціал віршованих текстів як інструмент вираження художнього концепту ЕГО.

Дослідження тематичної лінії *самопізнання* концептуального простору ЕГО американської

жіночої «сповідальної» поезії є **темою** даної статті. **Актуальність** такого дослідження полягає у спробі окреслення художніх концептів простору ЕГО з метою виявлення ядерних і периферійних концептів зазначеної тематичної лінії. Для досягнення мети необхідно вирішити такі **завдання**: 1) окреслити статус і місце концептуального простору ЕГО в художній картині світу автора; 2) розробити алгоритм дослідження концептуального простору ЕГО; 3) виявити ядерні і периферійні художні концепти концептуального простору ЕГО тематичної лінії *самопізнання*; 4) проаналізувати дистрибуцію художніх концептів з урахуванням особливостей їх розгортання в концептуальному просторі ЕГО американської жіночої «сповідальної» поезії.

Об'єктом розвідки є поезика віршованих текстів С. Плат і Е. Секстон як яскравих представниць американської жіночої «сповідальної» поезії. **Предметом** дослідження виступає дистрибуція художніх концептів у межах лінії *самопізнання* простору ЕГО на **матеріалі** повного доробку текстів вищезазначених авторок.

Виклад основного матеріалу. Особливість віршованих текстів визначає такі характерні риси поетичної картини світу, як антропоцентричність, віддзеркалення світовідчуття автора за поетичними законами, а також наповнення символами, образами й авторськими актуалізаціями (Ніконова, 2008). Поетична картина світу спирається на роботу уяви як адресанта, так і адресата твору, у якій знаходимо відображення діяльності несвідомого, суб'єктивність, парадоксальність, пошуки власного «Я» (як авторського, так і читацького). Ураховуючи вищезазначене, у нашому дослідженні **художній концепт ЕГО** визначаємо як макротекстуальний конструкт, утворений упорядкованим поєднанням і взаємодією тих художніх концептів, які входять у концептуальний простір егоцентричності поетичних творів і складають частину поетичної картини світу. **Терміном концептуального простору ЕГО**, таким чином, послуговуємося на позначення его-маркованої частини авторської художньої картини світу, що експлікується в тематичних контекстах віршованих текстів.

У дослідженні концептуального простору ЕГО ми спираємося на методику реконструкції художніх концептів В. Ніконової (Ніконова, 2011: 115), а саме: на першому етапі виділяємо егоцентричні пропозиційні контексти (Steen, 2011: 24), що є текстовою репрезентацією ЕГО. На другому етапі в межах цих фрагментів виділяємо тематичні лінії, в яких виокремлюємо тематичну доміную. На

третьому етапі тематичну доміанту, основу якої становлять егоцентричні авторські тропи, формуємо в термінах концептуальної метафори – ментального конструкта, що лежить в основі концептуалізації. На четвертому етапі ідентифікуємо ядро і периферію концептуального простору ЕГО тематичної лінії *самопізнання* у творах американської жіночої «сповідальної» поезії.

П'ятдесяті роки для американської поезії – час розквіту «сповідальної поезії», яка майже цілком стирає межу між реальним «Я» автора та поетичним «Я». Цей час у поезії відзначається загостренням жаги відвертості та необхідності наново відкривати реальний світ, переживати його у всій плутанині, яскравості та випадковості зв'язків. У творчості С. Плат і Е. Секстон зазначена сповідальність стала абсолютним творчого начала – асоціативність, суб'єктивний колорит, співвіднесення приватного із загальнофілософським – усе це зробило авторок одними з найвидатніших жіночих постатей американської поезії.

Аналіз его-маркованих контекстів поетичного доробку «сповідальної» поезії виявив п'ять тематичних ліній, а саме: лінії *самопізнання*, *кохання*, *смерті*, *життя та війни*. «Хаотичність» образності та моделей концептуалізації унеможливило виділення чітких тематичних доміант у контекстах *кохання*, *життя та самопізнання*. Фрагментарність і калейдоскопічність концептуальних картин, розрізненість художніх концептів у їхніх межах, антиномічність ядерних концептів у спільних тематичних доміантах приводять до виділення загальнотворчої концептуальної метафори ХАОСУ в поетичній картині світу «сповідальної» поезії.

Більшість текстів переміщують авторську «сповідальність» у площину читача, наділяючи його через поетичне слово відчуттям присутності в події: “*When night comes black / Such royal dreams beckon this man / As lift him apart / From his earth-wife’s side*” (Plath: 42). З перших рядків читач стає споглядачем і співучасником подій, поринаючи в чорноту ночі.

Найбільша кількість его-маркованих контекстів (35,9% від загальної кількості контекстів) «сповідальної» поезії розкриває тематичну лінію *самопізнання*, у якій виділяємо такі доміанти: ЛЮДИНА – ЦЕ ХАОС, ЛЮДИНА – ЦЕ ПАМ'ЯТЬ, ЖІНКА – ЦЕ БДЖОЛА, ЛЮДИНА – ЦЕ ДИТИНА, ЛЮДИНА – ЦЕ РІДИНА.

Концептуальний простір ЕГО тематичної лінії *самопізнання* «сповідальної» поезії представлений такими художніми концептами:

Рис. 1. Дистрибуція художніх концептів тематичної лінії *самопізнання* концептуального простору ЕГО «сповідальної» поезії

Дистрибуція художніх концептів доміанти ЛЮДИНА – ЦЕ ХАОС експлікує антиномічність концептів у межах тематичної доміанти, що пояснює вибір цієї концептуальної метафори як тематичного узагальнення в межах контексту: INSPIRATION – EMPTINESS; DEATH, SUICIDE, BLOOD – LIFE; NATURE, BIRD – HELL. На окрему увагу заслуговує художній концепт FATHER, який у текстах вербалізується лексемами “*father*”, “*vampire*”, “*devil*”, “*bastard*” та “*daddy*”. Отже, хаотичність почуттів до батька, якого С. Плат звинувачувала у своїх стражданнях і водночас любила до нестями, підтверджує ядерність концепту ХАОС простору ЕГО: “*Old man, you surface seldom. / Then you come in with the tide’s coming / <...> / all obscurity / Starts with a danger; / Your dangers are many. / <...> / Your shelled bed I remember. / Father, this thick air is murderous. / I would breathe water*” (Plath: 93); “*Once I was ordinary: / Sat by my father’s bean tree / Eating the fingers of wisdom*” (Plath: 133); “*The vampire who said he was you / And drank my blood for a year; / <...> / There’s a stake in your fat black heart / <...> / Daddy, daddy, you bastard, I’m through*” (Plath: 224). Хворобливі стосунки з батьком не оминули і Е. Секстон, яка, через психічне захворювання, спроектувала образу на батька на своїх дітей: “*Daddy? / That’s another kind of prison. / It’s not the prince at all, / but my father / drunkenly bends over my bed, / circling the abyss like a shark, / my father thick upon me / like some sleeping jellyfish*” (Sexton: 26).

У концептуальному просторі цієї доміанти у процесі самопізнання в межах одного контексту фігурують такі діаметрально протилежні художні концепти, як DEATH, SUICIDE, BLOOD та LIFE, що підкреслює нескінченність пошуків сенсу

життя і себе в ньому. Алюзії до спроби самогубства переплітаються в текстовій канві із жагою до життя, натхнення натикається на порожнечу, а кров зі щоки від поцілунку (перший пристрасний поцілунок із майбутнім чоловіком С. Плат) вказує шлях до пекла: “*At twenty I tried to die / And get back, back, back to you*” (Plath: 224); “*Born green we were / to this flawed garden, / <...> / we tackle towards way’s rank ending; / <...> / lean to my wound; burn on, burn on*” (Plath: 30); “*I am aging without sound, / into darkness, darkness. / Anne, / who are you?*” (Sexton: 19).

На спогадах минулого ґрунтується світосприйняття, що відбивається в тематичних домінантах ЛЮДИНА – ЦЕ ПАМ’ЯТЬ і ЛЮДИНА – ЦЕ ДИТИНА: у творчості С. Плат, наприклад, відбиваються переїзд і вічний пошук пристанища, австрійсько-німецьке коріння, через яке авторка скрізь почувала себе чужачкою, передчасна смерть батька, «шизоїдне» кохання – усі ці епізоди минулого керували С. Плат теперішньою. Здається, авторка не живе сьогодні, а спостерігає за собою минулою: “*Fifteen years between me and the bay / Profited memory, but did away with the old scenery / And patched this shoddy / Makeshift of a view to quit / My promise of an idyll*” (Plath, : 105); “*But I, I keep the voices he / Set in my ear, and in my eye / The sight of those blue, unseen waves / For which the ghost of Böcklin grieves*” (Plath: 78); “*I am a root, a stone, an owl pellet, / Without dreams of any sort. / <...> / I said: I must remember this, being small. / There were such enormous flowers, / Purple and red mouths, utterly lovely*” (Plath: 132). Е. Секстон на питання “*Anne, / Who are you?*” (Sexton: 19) відповідає так: “*Merely a kid keeping alive*” (AS: 19). Велика кількість алюзій до дитинства в поетичних текстах доби в межах лінії самопізнання говорить про пошуки коріння проблем у вихованні та батьках (ядерний концепт FATHER пронизує загальний простір ЕГО «сповідальної» поезії): “*She is stuck in the time machine, / suddenly two years old sucking her thumb / <...> / Little doll child, / come here to Papa*” (Sexton: 23).

Окремо в тематичному просторі самопізнання виділяємо домінанту ЖІНКА – ЦЕ БДЖОЛА. Ядерний концепт ВЕЕ цієї тематичної домінанти представлений також і в тематичній лінії життя, а образ бджоли загалом є одним із центральних у творчості С. Плат. Художній концепт ВЕЕ є глибоко автобіографічною мотивною структурою для С. Плат. Батько Сильвії був видатним фахівцем у галузі бджолярства. Його робота надихала всю сім’ю: батько разом із матір’ю готували книгу “*Bumblebees and Their Ways*” до друку, що захо-

плювало і юну Сильвію. Батько в очах доньки був справжнім чарівником, який міг приборкати норавливих бджіл. Пізніше образ бджоли з’являється в декількох прозових і поетичних текстах С. Плат. Концепт ВЕЕ стає символом самої авторки (тематична лінія самопізнання) та життя загалом (тематична лінія життя). У межах тематичної домінанти ЖІНКА – ЦЕ БДЖОЛА цей концепт взаємодіє з концептами CREATIVITY та FEAR, адже саме уявлення себе без змоги творити вселяло страх: “*I considered the poetry I rescued / From blind air, from complete eclipse*” (Plath: 103); “*The bees are all women, / Maids and the long royal lady. / They have got rid of the men, / The blunt, clumsy stumblers, the boors*” (Plath: 219). Для Е. Секстон поезія стає «лікувальною» у прямому сенсі, адже саме за порадою лікаря вона почала терапію віршоскладанням.

Жінка-бджола у творах «сповідальної» поезії є символом сили, що узагальнюємо художнім концептом POWER. Віра в себе, здатність змінювати себе, керувати своїм життям (можливо, це пояснює самогубство авторок), впливати на навколишній світ стають центральними мотивами тематичної лінії самопізнання загалом і домінанти ЖІНКА – ЦЕ БДЖОЛА зокрема: “*I / make houses shrink / And tress diminish / <...> / I choose to blink / They die. / I / When in good humour, / Give grass its green / <...> / I hold / Absolute power / To boycott color and forbid any flower / To be / <...> / All your beauty, all your wit, is a gist, my dear, / From me*” (Plath: 38); “*<...> but I / Have a self to recover, a queen. / Is she dead, is she sleeping?*” (Plath: 215). Ще однією репрезентацією концепту POWER у межах цієї тематичної домінанти є намагання звільнитися від стереотипів суспільства: “*By two or three I learned not to kneel, / not to expect, to plant my fires underground / where none but the dolls, perfect and awful, / could be whispered to or laid down to die*” (Sexton: 30).

Висновки. У дослідженні концептуального простору ЕГО американської жіночої поезії тематичну лінію самопізнання виділено як домінантну на підставі її кількісної репрезентації в его-маркованих контекстах творів зазначеного періоду. У межах зазначеної тематичної лінії окреслено п’ять тем-домінант. У змодельованому концептуальному просторі ЕГО ідентифіковано тридцять два художні концепти, серед яких ядерними є CHAOS, MEMORY, HUMAN, ВЕЕ, CHILD, LIQUID та WOMAN. До ближньої периферії відносимо концепти BLOOD, LIFE, POWER, FATHER, NATURE, SUICIDE, EMPTINESS, INNOCENCE, FEAR та MIND. Інші концепти займають дальнє периферійне

положення. Така дистрибуція концептів засвідчує загальну концепцію ХАОСУ «сповідальної» поезії загалом та в межах лінії *самопізнання* зокрема. Перспективою такої розвідки є подальший аналіз концептуального простору ЕГО інших тематичних ліній та моделювання загального концептуального простору ЕГО американської жіночої «сповідальної» поезії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ніконова В. Художній концепт: процедури реконструкції та моделювання (на матеріалі трагедій В. Шекспіра). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Філологія»*. 2011. Т. 14. № 2. С. 113–122.
2. Ніконова В. Концептуальний простір трагічного в п'єсах Шекспіра: поетико-когнітивний аналіз : дис. ... докт. філол. наук: 10.02.04. Дніпропетровськ, 2008. 556 с.
3. Островська А. Форми вираження авторської свідомості в творчості письменників нової генерації к. XIX – п. XX ст. (на матеріалі малої прози В. Стефаника, О. Кобилянської, М. Коцюбинського) : дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01. Донецьк : ДНУ, 1999. 205 с.
4. Sexton Anne. The Complete Poems. URL: https://www.academia.edu/27872888/The_Complete_Poems_Anne_Sexton_WITH_A_FOREWORD_BY.
5. Semino E. Language and world creation in poems and other texts. Longman : London and New York, 1997. 288 p.
6. A method for Linguistic Metaphor Identification / Steen Gerard J. et al. *Converging Evidence in Language and Communication Research*. Vol. 14. Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2011. 238 p.
7. Plath Sylvia. Poems. URL: <https://epdf.pub/queue/sylvia-plath-poetry.html>.

REFERENCES

1. Nikonova V. Hudozhnii koncept: protsedury rekonstruktsii ta modeliuvannia (na materialy tragediy W. Shekspira) [Artistic concept: reconstruction and modeling procedures (on the material of W. Shakespeare's tragedies)]. *Kyiv National Linguistic University Journal. Philology series*, 2011, Vol. 14. № 2, pp. 113–122 [in Ukrainian].
2. Nikonova V. Kontseptualnyi prostir trahichnogo v piesah Shekspira: poetyko-kohnityvnyi analiz [Conceptual space of tragic in Shakespeare's plays: poetic-cognitive analysis] : dissertation: specialty 10.02.04. Dnipropetrovsk, 2008, 556 p. [in Ukrainian].
3. Ostrovska A.V. Formy vyrazhennia avtorskoi svidomosti v tvorchosti pysmennykiv novoi heneratsiik. XIX – poch. XX st. (na materialy maloi prozy V. Stefanyka, O. Kobyljanskoi, M. Kotsiubynskoho) [Forms of author actualization in works of new generation writers of the end XIX – beg. XX century (on the material of short prose of V. Stefanyk, O. Kobyljanska, M. Kotsiubynskiy)] : dissertation : 10.01.01. Donetsk : DNU, 199, 205 p. [in Ukrainian].
4. Sexton Anne. The Complete Poems. URL: https://www.academia.edu/27872888/The_Complete_Poems_Anne_Sexton_WITH_A_FOREWORD_BY.
5. Semino E. Language and world creation in poems and other texts. Longman : London and New York, 1997, 288 p.
6. Steen Gerard J et al. A method for Linguistic Metaphor Identification. *Converging Evidence in Language and Communication Research*. Vol. 14. Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2011, 238 p.
7. Sylvia Plath. Poems. URL: <https://epdf.pub/queue/sylvia-plath-poetry.html>.